

Observatori Local
i de la Col·laboració Publicoprivada

Observatori Local i de la Col·laboració Publicoprivada és una publicació
d'**Observatorio de las Ideas S. L.** dirigida especialment al món local.

OBSERVATORI LOCAL

COORDINACIÓ:

Elena Costas, doctora en Economia i fundadora de KSNET

EQUIP DE RECERCA:

Josep Antoni Báguena - Jordi Baltà - Lluís Camprubí - Joan Frigols - Eduard Güell
Benjamín Augusto López - Lluís Medir - Luis Martín - Pol Morillas

OBSERVATORI DE LA COL·LABORACIÓ PUBLICOPRIVADA

COORDINACIÓ:

Montserrat Ballarín, doctora en Dret Financer i Tributari, i **Lluís Torrens Mèlich**, economista

EQUIPO DE INVESTIGACIÓN:

Isabel Bassas - Miguel Ángel Bernal - José Antonio Donaire - María Antonieta Fernández
Julio González García - Mónica Iruela - Francesc José María Sánchez - Eugenia López
Ana Medina Ester - Marco Víctor Meseguer - Ester Oliveras - Miquel de Paladella
Montserrat Pareja-Eastaway - Héctor Santcovsky - Daniel Santiago - Marcos Ángel Tarrío

EDITA

Observatorio de las Ideas S.L.

PRESIDENT

Daniel Fernández

COORDINACIÓ DEL CONSELL EDITORIAL

Àngels Ingla

CIF B65855868

Diputació, 262, 2n 1a 08007

Barcelona Tel. 93 494 97 20

www.observatoriodli.com

ISSN - edició en paper: 2938-9518

ISSN - edició digital: 2938-642X

D. Legal: B.3419-2024

| OBSERVATORI LOCAL |

MUNICIPIS PETITS I MICROMUNICIPIS: CAP A UN ESTATUT BÀSIC DIFERENCIAT

Ressenya d'**Elena Costas** sobre «Un posible régimen especial para los pequeños municipios: justificación, naturaleza, contenido y articulación».

LA IMPORTÀNCIA DELS EFECTES INDIRECTES EN L'AVALUACIÓ DE PROGRAMES DE SUBSIDIS CENTRATS EN UN LLOC

Ressenya de **Stephan Maurer** sobre «Spillover. Do Renewable Energy Investments Create Local Jobs?».

REGENERACIÓ URBANA I BENESTAR SOCIAL: PLA DE BARRIS 2016-2020

Ressenya de **Mireia Álvarez** sobre «Short-Term Health Effects of an Urban Regeneration Programme in Deprived Neighbourhoods of Barcelona».

QUANTIFICACIÓ DE L'IMPACTE ECONÒMIC I DEL POTENCIAL DE CREIXEMENT SOSTENIBLE DE LES *SMART CITIES*

Ressenya de **Juan Jung** sobre «Getting Smart or Going Green? Quantifying the Smart City Industry's Economic Impact and Potential for Sustainable Growth».

| OBSERVATORI DE LA COL·LABORACIÓ PUBLICOPRIVADA |

INVERSIÓ EN ENERGIA DESCENTRALITZADA

Ressenya d'**Isabel Bassas** sobre «Decentralized Energy Investment: Leveraging Public-Private Partnerships and Digital Financial Instruments to Overcome Grid Instability in the U. S.».

CAP A UNA VIDA COL·LABORATIVA

Ressenya de **Montserrat Pareja** sobre «Together. Towards Collaborative Living».

EL PODER DE LA COL·LABORACIÓ PUBLICOPRIVADA (CPP) EN LA CREACIÓ DE MARQUES TERRITORIALS

Ressenya de **Daniel Santiago** sobre «Business Improvement Districts and Their Impact on Territorial Brands: A case Study Analysis».

LA CONFIGURACIÓ DE LA COL·LABORACIÓ PUBLICOPRIVADA A ITÀLIA

Ressenya de **M.ª Eugenia López** sobre «Il partenariato pubblico-privato: Le concessioni e la finanza di progetto».

OBRIM UN NOU PERÍODE. AMPLIFIQUEM LES IDEES

Els que han seguit amb assiduitat l'**Observatori Local** des que vam iniciar el nostre camí fa més de deu anys han pogut veure que, de tant en tant, la publicació dedicava algun article a temes relacionats amb la col·laboració publicoprivada, ja que és un camp de la gestió local, i de la gestió pública en general, que sempre ens ha semblat molt interessant.

Doncs bé, hem volgut fer un pas més definitiu en aquesta direcció i, a partir d'aquest número, obrim un nou període en què la publicació amplia el seu focus d'atenció per recollir, en tots els números, articles relacionats amb experiències, bones pràctiques o reflexions respecte a la col·laboració publicoprivada.

Pensem que explicar les possibilitats del model (dels models, potser seria més apropiat dir), fer-ne pedagogia sense ocultar alguns dels defectes i riscos que pugui tenir, pot ser una contribució significativa per tal que més administracions locals acceptin –o bé incrementin– les experiències de col·laboració publicoprivada, les quals, segons el nostre parer, cada cop seran més necessàries, no tan sols per raons econòmiques, sinó també per eficàcia en la prestació de determinats serveis públics al nostre país.

I, com a mostra del nostre compromís en aquesta ampliació de la línia editorial, hem decidit rebatejar la publicació i anomenar-la **Observatori Local i de la Col·laboració Publicoprivada**.

Per tant, als equips coordinats actualment per Elena Costas, que amb tant d'interès i rigor s'esforcen per portar a la publicació les ressenyes de les millors idees aparegudes sobre el món local en general, s'hi afegixen, a partir d'ara, els experts que coordinaran Montserrat Ballarín i Lluís Torrens per identificar, seleccionar i sintetitzar les millors idees sobre col·laboració publicoprivada d'interès per al món local, en benefici de tots els que ens llegeixen.

Així, en aquest número, que gairebé en podríem dir «global», hem aconseguit incloure no tots, però sí una gran part dels temes que haurien de desvetllar l'interès de les administracions i la societat: possibles efectes dels programes de subsidis, nous règims per a municipis petits, *smart cities* i cohabitatge, desenvolupament urbà, transició energètica, benestar social...

Esperem que aquesta nova iniciativa que avui posem en marxa contribueixi a reforçar el que ha estat el nostre propòsit des que vam iniciar la publicació, que no és cap altre que proporcionar idees que puguin ajudar els que tenen la responsabilitat de gestionar els ajuntaments, perquè aquests són, en definitiva, l'administració més propera a les persones i, sovint, la més oblidada per la resta de poders públics.

L'equip editorial

Observatori Local

MUNICIPIS PETITS I MICROMUNICIPIS: CAP A UN ESTATUT BÀSIC DIFERENCIAT

- **Publicació:** «Un posible régimen especial para los pequeños municipios: justificación, naturaleza, contenido y articulación», *Revista de Estudios de la Administración Local y Autonómica*, 19, 2023, 59-81. Disponible a: <https://revistasonline.inap.es/index.php/REALA/article/view/11203/12486>
- **Autor:** Marcos Almeida Cerredá, professor titular de Dret Administratiu a la Universitat de Santiago de Compostel·la.
- **Ressenya:** Elena Costas Pérez, economista i sòcia de KSNET.

SÍNTESI DE LA IDEA

Aquest article planteja la necessitat d'un règim jurídic especial per als municipis petits a Espanya, els quals pateixen un clar desavantatge en regir-se pel mateix marc normatiu que ciutats molt més grans. Amb escassos recursos financers i humans, els ajuntaments d'aquestes localitats difícilment són capaços de complir totes les exigències, cosa que en compromet la sostenibilitat i capacitat democràtica. L'autor proposa un estatut bàsic que defineixi categories de municipi petit i micromunicipi, simplifiqui procediments i permeti fórmules flexibles, ja que la igualtat real entre municipis requereix reconèixer-ne les diferències i dotar-los d'un marc adaptat que garanteixi l'autonomia, la viabilitat i la democràcia local.

En el debat sobre l'administració local a Espanya, hi ha un consens creixent: els municipis petits, que representen una part fonamental de l'estructura territorial i del teixit social del país, afronten una sèrie de dificultats estructurals que posen en risc la seva viabilitat. Es tracta de localitats amb pocs recursos humans i financers, i que no obstant es veuen obligades a aplicar el mateix règim jurídic que grans ciutats amb pressupostos, personal i capacitats difícilment comparables. Aquesta uniformitat normativa genera problemes de gestió, limita l'autonomia real dels ajuntaments i contribueix a una certa sensació d'impotència institucional. En aquest context, Almeida Cerredá planteja, de manera detallada, la necessitat de dissenyar un règim especial per als municipis petits.

El treball parteix de la idea que el marc normatiu actual es basa en una lògica d'homogeneïtat que ignora les grans diferències de població, pressupost i capacitat de gestió entre els municipis. A la pràctica, això significa que s'exigeix a ajuntaments de menys de 1.000 habitants el mateix nivell d'organització institucional, de control financer o de prestació de serveis que a grans capitals provincials o autonòmiques. El resultat és un model que no tan sols posa en dubte l'equitat, sinó també l'eficiència del sistema, perquè sotmet els municipis petits a càrregues burocràtiques que moltes vegades no poden complir i que acaben afeblint la seva capacitat d'acció i la seva legitimitat davant la ciutadania.

En aquesta línia, Almeida Cerredá proposa la creació d'un «Estatut bàsic» per als municipis petits. Aquest règim especial té com a objectiu reconèixer jurídicament la seva singularitat i dotar-los d'un marc més adequat a les seves necessitats i capacitats. Així, l'autor estableix una definició operativa de «municipi petit», fixada en menys de 5.000 habitants i un pressupost anual inferior a tres milions d'euros, i introdueix, a més, la categoria de «micromunicipi» per als municipis que tenen menys de 1.000 habitants i pressupostos inferiors a 600.000 euros. Aquestes categories permetrien

diferenciar i graduar les mesures, de manera que les exigències s'adaptin a la realitat concreta de cada tipus de localitat.

La metodologia de l'article no consisteix en una anàlisi empírica quantitativa, sinó en un treball de fonamentació jurídica amb revisió de normativa i principis de dret públic. L'autor combina l'examen de la legislació vigent amb una anàlisi de principis de dret públic i d'experiències comparades per justificar per què resulta necessari un règim especial i com es podria articular. Es tracta, doncs, d'un exercici jurídic aplicat a un problema molt concret: la inadequació del règim local comú a les petites entitats municipals. I, sobre això, l'autor desplega un conjunt de propostes que van des de canvis en l'organització interna dels ajuntaments fins a reformes en el finançament local.

Entre les principals mesures destaca, en primer lloc, la simplificació administrativa. Els municipis petits haurien d'estar exempts de certes càrregues procedimentals, pressupostàries i contractuals que avui dia són impossibles d'assumir per només un o dos funcionaris. També proposa revisar l'organització institucional mínima, reforçant el paper de l'alcalde –fins i tot amb la possibilitat de triar-lo directament– i reduint la complexitat dels òrgans col·legiats. Quant a la prestació de serveis, l'estatut podria contemplar dispenses d'obligacions que resulten desproporcionades per a un municipi amb recursos molt limitats, afavorint, al seu lloc, fórmules de cooperació intermunicipal com mancomunitats o consorcis.

Una altra dimensió central és el finançament. L'autor subratlla que, sense un sistema de recursos adequat, qualsevol reforma institucional quedaria en paper mullat. Per això, proposa la creació de fons específics d'anivellament destinats a municipis petits, que tinguin en compte factors com la dispersió geogràfica, la densitat de població, la renda per càpita o els costos derivats de l'orografia. Aquest finançament diferenciat permetria garantir un mínim de serveis, reforçar l'autonomia local i evitar que els municipis petits es converteixin en meres administracions testimonials.

A més, l'estatut hauria de promoure la participació ciutadana i la democràcia local en formats innovadors i més propers, aprofitant l'escala reduïda d'aquestes comunitats. Segons l'anàlisi, el futur dels municipis petits no depèn únicament de la seva sostenibilitat financera, sinó també de la seva capacitat per mantenir un vincle democràtic real amb la ciutadania, en un moment en què la despoblació i la desafecció amenacen la continuïtat de moltes localitats.

Aquest estudi ofereix un clar diagnòstic de per què el marc actual resulta inadequat i quines són les conseqüències pràctiques d'aquesta inadequació: excés de burocràcia, escassa capacitat de gestió i risc de pèrdua de legitimitat. En segon lloc, proporciona un repertori de solucions que, si bé requereixen una reforma legislativa d'abast estatal i autonòmic, poden servir com a full de ruta reivindicatiu des dels municipis. En aquest sentit, el text es connecta amb debats actuals sobre despoblació, cohesió territorial i qualitat de la democràcia, i situa els ajuntaments petits al centre de l'agenda pública.

En definitiva, el treball d'Almeida Cerrada ofereix un disseny normatiu alternatiu i viable, basat en la idea que la igualtat real entre municipis no passa per imposar-los les mateixes regles, sinó per reconèixer-ne les diferències i dotar-los de marcs adaptats. La proposta d'un «Estatut bàsic» per a municipis petits constitueix, així, una contribució rellevant a la reflexió sobre el futur de l'administració local a Espanya i un punt de partida útil per als que, des del govern municipal, busquen millorar la vida de la ciutadania amb recursos limitats però amb un compromís ferm amb la comunitat.

LA IMPORTÀNCIA DELS EFECTES INDIRECTES EN L'AVALUACIÓ DE PROGRAMES DE SUBSIDIS CENTRATS EN UN LLOC

- **Publicació:** «Spillover. Do Renewable Energy Investments Create Local Jobs?», *Journal of Public Economics*, 239, 2024.
- **Autors:** **Natalia Fabra**, catedràtica d'Economia al CEMFI, i **Eduardo Gutiérrez**, **Aitor Lacuesta** i **Roberto Ramos**, tots tres investigadors al Banc d'Espanya.
- **Ressenya:** **Stephan Maurer**, professor lector d'Economia a la Universitat d'Edimburg i a la Barcelona School of Management.

SÍNTESI DE LA IDEA

Aquest estudi analitza si els municipis espanyols es beneficien de l'energia renovable local. Els autors troben que, per cada megawatt (MW) de capacitat instal·lada de plantes solars en un municipi, les empreses locals generen 0,55 llocs de treball a l'any. En el cas de les plantes eòliques, l'ocupació es veu menys afectada: puja un 0,16 a l'any per cada MW instal·lat. No obstant això, per a tots dos tipus d'energia, aquests efectes sobre l'ocupació només es materialitzen durant la fase de construcció de la planta i, a més, es concentren en els sectors directament implicats en la construcció i instal·lació de les plantes. Els autors també troben que la inversió en energia renovable condueix a augments modestos en els ingressos municipals i en els ingressos mitjans per càpita dels residents.

El 2023, les fonts d'energia renovable van cobrir prop de la meitat de la demanda d'energia d'Espanya. Això és el resultat d'un creixement notable: entre el 2006 i el 2023, Espanya ha instal·lat més de 20.000 MW de capacitat eòlica i prop de 25.000 MW de solar fotovoltaica. No obstant això, les plantes d'energia renovable, com els parcs eòlics o solars, no sempre gaudeixen de popularitat entre els residents. Mentre que els beneficis es reparteixen per tot el país (o el planeta), els costos solen ser molt localitzats (per exemple, en forma d'una possible menor biodiversitat, més demanda de sòl o descens dels preus dels habitatges situats al costat dels aerogeneradors). Amb tot, la construcció i el manteniment de les plantes d'energia renovable també requereixen mà d'obra i, com a tal, podrien aportar un impuls a les economies locals. En un estudi publicat recentment, Natalia Fabra, Eduardo Gutiérrez, Aitor Lacuesta i Roberto Ramos quantifiquen la magnitud d'aquest impuls per als municipis espanyols.

Els autors es basen en diverses fonts de dades que inclouen registres administratius de plantes renovables, registres de la Seguretat Social, dades de desocupació en l'àmbit municipal, dades sobre ingressos i despeses municipals del Ministeri d'Hisenda i Funció Pública, i dades de renda de l'INE. Si bé aquestes dades abasten més de 3.900 municipis espanyols des de principis de la dècada del 2000 fins al 2023, l'anàlisi se centra en els efectes de la capacitat solar i eòlica instal·lada entre el 2017 i el 2021. Aquesta «segona onada» d'inversió en energia renovable a Espanya es caracteritza per plantes més grans concentrades en menys municipis.

El registre administratiu de plantes d'energia renovable recull una «data de posada en marxa» a partir de la qual la planta pot produir electricitat. De tota manera, aquesta només és l'etapa final d'un procés prolongat que inclou la planificació de la planta, la fabricació dels components (per exemple, aerogeneradors o plaques solars), la construcció i instal·lació, i, una vegada la planta està

operativa, el manteniment periòdic. Els autors adverteixen que no totes les fases d'aquest procés són rellevants per a les economies locals dels municipis. La planificació i la fabricació solen fer-se lluny de l'emplaçament, i el manteniment sovint es duu a terme mitjançant una combinació de monitorització remota i visites in situ. Per això, és probable que l'impuls a les economies locals es produeixi durant la fase de construcció de la planta i no després de la finalització.

Per estimar els efectes causals dels projectes d'energia renovable, els autors analitzen com evoluciona l'ocupació en un municipi abans i després de la instal·lació de nova capacitat d'energia renovable, i comparen aquesta evolució amb la d'altres municipis on no es va instal·lar nova capacitat en el mateix període. Amb això, i en línia amb el procés de construcció descrit, troben que tant els projectes solars com els eòlics augmenten el nombre de llocs de treball locals durant els divuit mesos anteriors a la posada en marxa de la planta, és a dir, durant la fase de construcció. En particular, al llarg de l'any anterior, un megawatt addicional de capacitat solar instal·lada genera 0,55 llocs de treball al municipi afectat (un lloc de treball per any addicional equival a una persona addicional ocupada durant un any). Curiosament, per a la capacitat eòlica, l'efecte és menor i només puja a 0,16 llocs de treball per any. És a dir, una planta solar mitjana té una capacitat instal·lada d'aproximadament 15 MW i, per tant, crea prop de deu llocs de treball per any addicionals al municipi; l'eòlica mitjana és una mica més gran, amb gairebé 28 MW, però, malgrat això, només crea uns cinc llocs de treball per any addicionals.

Una possible explicació és que l'energia solar i l'eòlica difereixen significativament en les seves necessitats locals de mà d'obra: la instal·lació de plantes solars requereix relativament més treballadors de la construcció i tècnics que la instal·lació de projectes eòlics. Aquests treballadors s'acostumen a contractar localment, cosa que condueix a majors efectes sobre l'ocupació. Les plantes eòliques, per la seva banda, solen dependre més de contractistes d'altres zones, per això generen efectes d'ocupació més reduïts.

L'augment de l'ocupació derivat dels projectes d'energia renovable es concentra durant la fase de construcció i desapareix una vegada s'ha construït la planta. D'acord amb això, els autors observen que la major part de l'ocupació addicional es produeix a les branques d'activitat vinculades a la construcció. Sembla que hi ha pocs efectes –si és que n'hi ha algun– d'arrossegament cap a altres sectors, i els autors també troben escassa evidència que se'n beneficiïn municipis propers.

Tanmateix, a més de l'ocupació, les plantes solars també poden aportar beneficis fiscals als municipis, per exemple, en forma d'impostos locals sobre la construcció i la propietat. Els residents podrien beneficiar-se addicionalment de pagaments per arrendaments de terrenys. Així, amb això, els autors mostren que, tant un any abans com un any després de les dates de posada en marxa de les plantes, els municipis registren més ingressos públics. Curiosament, en aquest aspecte, els parcs eòlics semblen més beneficiosos que les plantes solars. El mateix passa amb la renda per càpita: mentre que la planta solar de mida mitjana incrementa la renda per càpita uns 42 euros l'any de posada en marxa, la planta eòlica produeix, de mitjana, 278 euros.

En conjunt, els efectes sobre l'ocupació, les finances públiques i la renda de la inversió en energia renovable són positius però modestos. Expressats en relació amb el cost, un milió d'euros d'inversió addicional en energia solar crea, aproximadament, 0,67 llocs de treball per any en un municipi. Els beneficis d'ocupació també estan fortament concentrats en el període de construcció. Amb tot, és important tenir en compte que aquests beneficis locals de la inversió en renovables existeixen: les plantes solars i eòliques poden proporcionar un augment temporal de l'ocupació, dels ingressos públics i de les rendes per càpita. Aquests beneficis locals, juntament amb els beneficis més generals per al país i el planeta, poden fer més acceptable la inversió en energia renovable per als municipis.

REGENERACIÓ URBANA I BENESTAR SOCIAL: PLA DE BARRIS 2016-2020

- **Publicació:** «Short-Term Health Effects of an Urban Regeneration Programme in Deprived Neighbourhoods of Barcelona», PLOS ONE 19(4), e0300470, 2024. Disponible a: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0300470>
- **Autors:** **Xavier Bartoll-Roca**, investigador a l'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB) i a l'Institut d'Investigació Biomèdica Sant Pau (IIB Sant Pau); **María José López**, **Catherine Pérez**, **Lucía Artazcoz** i **Carme Borrell** són investigadores responsables d'avaluació a l'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB), responsables al CIBER d'Epidemiologia i Salut Pública (CIBERESP), i professores a la Universitat Pompeu Fabra (UPF).
- **Ressenyia:** **Mireia Alvarez Soler**, graduada en Economia i màster en Polítiques Públiques i Socials per la Universitat Pompeu Fabra, treballa com a investigadora júnior a KSNET.

SÍNTESI DE LA IDEA

Aquest article analitza els efectes del Pla de Barris 2016-2020, un programa de regeneració urbana dissenyat per reduir desigualtats socials i territorials a Barcelona. La idea clau de l'estudi és que intervencions urbanes integrals –que actuen simultàniament en habitatge, educació, salut, ocupació i espai públic– poden millorar el benestar de la població resident en incidir en els diferents determinants socials de la salut. Els resultats mostren un impacte positiu en la salut mental, la percepció de salut i l'activitat física de les dones als barris amb més inversió, mentre que en els homes els efectes van ser menys consistents.

«Els programes de regeneració urbana tenen el potencial de millorar l'estat de salut de la població resident.» Sota aquesta premissa, els autors aporten evidència sobre l'efectivitat d'aquest tipus de política pública al territori espanyol. Si bé la tradició dels programes de regeneració urbana a Europa té una trajectòria que s'inicia a la dècada de 1990, l'estudi destaca per analitzar un programa pioner al territori català quant al seu caràcter múltiple, per ser intersectorialment comprensiu i participatiu: el Pla de Barris.

El Pla de Barris és una política pública de regeneració urbana que va posar en marxa l'Ajuntament de Barcelona el 2016 amb la finalitat de reduir les desigualtats socials i territorials entre diferents barris de la ciutat. Així, es va concebre com un programa d'inversió extraordinària, de quatre anys de durada, que combinava la millora de l'espai urbà amb intervencions en educació, salut, habitatge, ocupació i teixit comunitari. Cadascun d'aquests diferents components d'acció va tenir el seu propi pressupost, el qual va sumar una dotació pressupostària total de 150 milions d'euros, amb la idea de concentrar recursos en àrees on un altre tipus de polítiques públiques resultaven insuficients.

Amb aquest pressupost, es van implementar un total de 713 actuacions en 10 territoris, els quals agrupaven 16 barris amb alts nivells de vulnerabilitat (seleccionats a partir d'indicadors objectius de desigualtat i d'un procés de diagnòstic participat amb els districtes i els agents locals). Després, a cada territori es va elaborar un diagnòstic inicial a través d'un procés participatiu en el qual van intervenir veïns, entitats socials, serveis municipals i representants polítics.

A partir d'aquest treball inicial, es van definir els objectius i les actuacions prioritàries, que es van estructurar en quatre grans àmbits de prioritat: drets socials, educació, activitat econòmica i terri-

tori. Dins de cada eix es van identificar línies d'acció concretes: per exemple, en l'àmbit educatiu, es van incloure programes de reforç escolar, de prevenció de l'abandó prematur i de millora de les trajectòries formatives; en drets socials, es van impulsar iniciatives de promoció de la salut comunitària, atenció psicològica i reducció de desigualtats en salut; en activitat econòmica, projectes d'inserció laboral i suport al comerç de proximitat, i en l'àmbit territorial, rehabilitació d'habitatges, millora d'equipaments i reurbanització de carrers i places per garantir accessibilitat i habitabilitat. En aquest sentit, cal destacar que només 64 de les 713 actuacions es van orientar de manera estricta a l'àmbit sanitari. Aquesta diferència permet als autors plantejar la hipòtesi que les intervencions sobre els determinants socials de la salut tenen un abast més ampli, i generen beneficis que repercuteixen en el benestar del conjunt de la població i transcendeixen les accions vinculades exclusivament al sector sanitari.

Així, amb el propòsit d'avaluar els efectes del programa de regeneració urbana Pla de Barris 2016-2020 a la ciutat de Barcelona, els autors realitzen una anàlisi disseny quasiexperimental de tipus pre-post amb grup de comparació, basat en enquestes transversals realitzades el 2016 (abans de la intervenció) i el 2021 (després de la implementació).

L'estudi utilitza com a principal font d'informació l'Enquesta de Salut de Barcelona, una enquesta oficial de caràcter quinquennal realitzada per l'Agència de Salut Pública de Barcelona i l'Ajuntament, que recull informació representativa de la població adulta més gran de catorze anys sobre el seu estat de salut i determinants socials. Per a l'anàlisi es van fer servir les dades del 2016 (any d'inici del projecte) i el 2021 (any posterior a la finalització de la primera edició), amb un disseny mostral estratificat que va garantir la representativitat per sexe, edat i barri, i que va incloure un total de 2.321 entrevistes als 33 barris analitzats (16 d'intervenció i 17 de comparació). Es van aplicar factors de ponderació mostral per assegurar la representativitat i, addicionalment, tècniques de reponderació mitjançant puntuació de propensió per corregir possibles biaixos entre grups d'intervenció i de comparació.

Pel que fa a les variables de resultat, l'estudi es va centrar en un conjunt d'indicadors de salut i de conductes relacionades amb la salut que, segons la literatura prèvia, es poden veure influenciats per programes de regeneració urbana. Aquests van incloure: (1) salut mental, mesurada amb el qüestionari GHQ-12 i dicotomitzada entre bona i mala salut; (2) ús de psicofàrmacs, definit com a consum d'almenys un antidepressiu, tranquil·litzant o hipnòtic en els dos dies previs; (3) consum abusiu d'alcohol, avaluat a partir de la quantitat, freqüència i tipus de beguda, amb la categorització de bevedors de risc davant de consum moderat o nul; (4) salut autopercebuda, a partir de cinc categories reduïdes a bona enfront de regular-dolenta; (5) pràctica d'activitat física en el temps de lleure, mesurada amb el qüestionari IPAQ i classificada en activitat moderada-intensa enfront de baixa, i (6) obesitat, calculada a partir de pes i talla autoreportats i categoritzada segons els punts de tall de l'OMS.

En un darrer pas, per estimar la probabilitat de pertinença a cada grup d'anàlisi, es va dissenyar un procediment que va permetre garantir la comparabilitat entre els barris intervinguts i els de control (concretament, un *propensity score* que va incloure com a covariables: sexe, grup d'edat, classe social ocupacional, situació laboral, país d'origen i temps de residència al barri). Aquesta anàlisi va reforçar la validesa de les estimacions sobre els efectes del Pla de Barris en la salut de la població.

Amb aquesta informació, l'estratègia comparativa es va estructurar en tres grups d'anàlisi: barris amb intervenció d'intensitat alta, barris amb intervenció moderada i barris sense intervenció, cosa que va permetre estimar diferències relatives en els resultats atribuïbles al programa. Així mateix, per mitigar el biaix de selecció inherent –que es refereix a les diferències sistemàtiques preexistents entre els barris intervinguts i els de comparació, les quals podrien influir en els resultats independentment

de la intervenció– a aquest tipus d'avaluacions no experimentals, es va aplicar una ponderació inversa mitjançant puntuació de propensió, una tècnica que ajusta la probabilitat de pertinença a cada grup de tractament en funció de covariables observades, afavorint així la comparabilitat entre poblacions de referència.

D'aquesta manera, l'efecte del programa es va estimar mitjançant un enfocament de diferències en diferències, que combina la comparació temporal (pre i postintervenció) amb l'espacial (barris tractats i no tractats), permetent aproximar un contrafactual plausible. En un darrer pas, es van utilitzar models lineals de probabilitat amb errors estàndard robustos ajustats per conglomerats a nivell de barri, cosa que va donar més precisió a les estimacions i intervals de confiança dels efectes mesurats en termes percentuals.

A partir d'aquesta metodologia, l'anàlisi dels efectes del Pla de Barris a Barcelona mostra que les intervencions de regeneració urbana poden generar millores tangibles en la salut, encara que no de manera homogènia en tota la població.

Als barris amb actuacions de més intensitat, les dones van experimentar reduccions significatives tant en la mala salut autopercebuda com en els problemes de salut mental, a més d'un increment en la pràctica d'activitat física. En canvi, els efectes en els homes van ser limitats i poc consistents, destacant únicament un increment en l'ús de psicofàrmacs associat més a l'evolució del grup de comparació que al mateix programa.

En aquest sentit, els autors atribueixen aquestes diferències de gènere a diversos factors: una més gran participació de les dones en les activitats comunitàries del pla, unes condicions de salut prèvies més deteriorades i, especialment, la seva major permanència al barri en comparació amb els homes. Aquest fet s'explica perquè les dones en contextos vulnerables acostumen a estar menys incorporades al mercat laboral, i quan treballen ho fan sovint a temps parcial o en feines properes al domicili, a fi de compatibilitzar la vida familiar i la laboral. Com a resultat, passen més temps a l'entorn residencial, utilitzen amb més freqüència els equipaments locals i participen de manera més activa en les dinàmiques comunitàries, fet que augmenta la seva exposició i sensibilitat als efectes del programa.

Així, els resultats reforcen la hipòtesi que els programes integrals de regeneració urbana poden millorar el benestar en contextos de vulnerabilitat, per bé que els seus efectes són selectius i es concentren en determinats grups socials. L'estudi conclou que per aconseguir un impacte més ampli i equitatiu cal reforçar la continuïtat temporal d'aquestes polítiques, focalitzar els recursos en els territoris amb més desigualtats, integrar la perspectiva de gènere en el disseny de les intervencions per atendre les diferències pel que fa al vincle amb l'entorn residencial, i acompanyar la seva implementació d'avaluacions de llarg termini que permetin valorar la sostenibilitat dels efectes observats.

QUANTIFICACIÓ DE L'IMPACTE ECONÒMIC I DEL POTENCIAL DE CREIXEMENT SOSTENIBLE DE LES SMART CITIES

- **Publicació:** «Getting Smart or Going Green? Quantifying the Smart City Industry's Economic Impact and Potential for Sustainable Growth», *Cities*, 144, 104612. Disponible a <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0264275123004249>
- **Autors:** **Petros Dimas** és investigador postdoctoral al Laboratori d'Economia Industrial i Energètica (LIEE) de la Universitat Tècnica Nacional d'Atenes (NTUA); **Dimitrios Stamopoulos** i **Georgios Siokas**, investigadors postdoctorals al mateix laboratori; **Evangelos Siokas**, investigador a l'escola de negocis de la Universitat del Peloponès.
- **Ressenya:** **Juan Jung**, doctor en Economia per la Universitat de Barcelona i professor a la Universitat Pontifícia de Comillas.

SÍNTESI DE LA IDEA

Aquest article analitza l'impacte econòmic i ambiental de les iniciatives de les smart cities a Grècia, amb l'objectiu d'explorar el seu paper en l'impuls del creixement sostenible de l'economia. Els autors estimen el seu impacte en diversos indicadors econòmics (PIB, ocupació, formació de capital) i un indicador ambiental: les emissions de gasos d'efecte hivernacle. Els resultats destaquen el potencial de creixement d'aquestes iniciatives, però alerten que aquests beneficis comporten un cost molt alt en emissions que cal abordar adequadament.

El concepte de *smart city* o ciutat intel·ligent s'ha fet molt popular en les darreres dues dècades, tant a nivell acadèmic com en la política local i urbana. Motivat, en part, per la creixent importància de les ciutats i dels processos d'urbanització i, en part, per la rellevància cada vegada més gran de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) en la nostra vida quotidiana, la idea de *smart city* fa referència a la convergència de diverses característiques tecnològiques clau (com l'internet de les coses o IoT), relacionades amb la infraestructura ciutadana per contribuir a l'eficiència i al bon funcionament de l'ecosistema urbà. A partir de la incorporació massiva de les TIC, IoT, els sensors intel·ligents, les plataformes digitals i els serveis avançats de gestió urbana, es pot transformar la vida ciutadana, i, per tant, generar valor econòmic i reduir potencialment certs impactes negatius associats a la densificació i l'expansió urbana.

Amb tot, manca evidència empírica al voltant de l'impacte d'aquests desenvolupaments en l'àmbit econòmic i mediambiental, a efectes de quantificar-los, avaluar els retorns socials de tals inversions i, en particular, sobre l'alineació amb les agendes verdes o de desenvolupament sostenible. Tal com adverteixen els autors, la literatura acadèmica no ha aprofundit prou en els efectes ambientals de les *smart cities*, particularment tenint en compte que aquestes iniciatives poden implicar una intensificació de les emissions de gasos d'efecte hivernacle, així com una major generació de residus i consum de recursos, si no s'acompanyen de polítiques de sostenibilitat.

L'anàlisi empírica se centra en el cas grec, a partir d'una metodologia basada a definir un ampli sector d'activitat que anomenen «Indústria de les *Smart Cities*», per després quantificar l'impacte econòmic i ambiental. D'aquesta manera, conceptualitzen les *smart cities* com una indústria pròpia que transcendeix el sector TIC i inclou activitats de manufactura avançada, serveis intensius en

coneixement, construcció sostenible, gestió de residus i eficiència energètica. En concret, els autors detallen els subsectors inclosos de la manera següent: des del costat de l'oferta, la integren la manufactura de components electrònics, els circuits, ordinadors i perifèrics, els equips de telecomunicacions, els instruments de mesura i control, l'òptica, l'edició de *software*, els serveis de telecomunicacions (per cable, sense fils, per satèl·lit), la programació i l'administració de sistemes electrònics, el processament i registre de dades, i els portals d'internet. Des del costat de la demanda, tindriem la gestió i el subministrament d'aigua, el tractament i els serveis de residus, la planificació i la construcció (edificis, vies, serveis públics, ponts, túnels, ports, obres civils). Aquesta definició permet analitzar aquesta indústria no tan sols com un motor econòmic, sinó també com un agent clau que pot contribuir a la transició ecològica o, al contrari, generar externalitats ambientals negatives.

La principal característica metodològica d'aquest article rau en la utilització de matrius d'input-output (I-O), una eina àmpliament utilitzada per a l'anàlisi d'interrelacions sectorials en l'economia. L'I-O permet modelar fluxos de producció, consum intermedi i determinar el pes relatiu de sectors en indicadors macroeconòmics clau com el producte interior brut (PIB), la formació bruta de capital, l'ocupació i les emissions, entre d'altres. En particular, la metodologia I-O permet simular escenaris en què es determinen els impactes directes, indirectes i induïts sobre aquestes variables. L'efecte directe representa l'impacte immediat de les activitats de la indústria; l'indirecte, els efectes en sectors que hi estan vinculats, com els proveïdors i usuaris, i l'induït, els efectes derivats de l'augment de demanda que resulta de l'increment dels ingressos salarials en els sectors beneficiats. Els autors utilitzen dades de l'oficina d'estadístiques local (ELSTAT) i de l'Eurostat.

Els resultats suggereixen un important impacte econòmic de les *smart cities* en l'economia grega. Per exemple, estimen un efecte directe sobre el PIB de prop de 4,67 mil milions d'euros, essent el total (inclosos els efectes indirectes i induïts) de prop de 8,52 mil milions d'euros. La relació entre inversió en sectors *smart* i el PIB revela un multiplicador d'1,82. Això vol dir que cada euro invertit genera gairebé dos euros d'activitat econòmica. També es verifiquen importants efectes per al cas de l'ocupació (de manera directa, més de 81.300 llocs de treball, que arriben als 158.500 si es consideren els efectes indirectes i induïts) i en la inversió en capital fix (424 milions d'euros en inversió directa, amb un total de 788 milions). Cal ressaltar que l'impacte no és homogeni entre sectors: els majors incentius al creixement econòmic es concentren en activitats immobiliàries, manufacturera, serveis científicotècnics, comerç i finances, mentre que els sectors primaris i extractius amb prou feines mostren impactes destacables.

Una de les contribucions més noves de l'estudi és la integració de la dimensió ambiental, centrada en la petjada d'emissions de CO₂ resultant de la indústria de les *smart cities* i les seves cadenes de valor. Els principals resultats indiquen que el sector genera 8,480 quilotones de CO₂ eq, principalment vinculades als sectors de subministrament d'energia elèctrica (43,4%), manufactura de productes minerals no metàl·lics (38,1%) i gestió de residus (3,49%). L'anàlisi comparativa amb altres indústries situa les *smart cities* entre les d'altres emissions.

Més enllà dels números, l'article contribueix a diversos debats d'actualitat en teoria urbana, economia ecològica i política pública. Per exemple, el treball matisa considerablement una idea estesa que identifica automàticament el concepte de *smart city* amb la idea de desenvolupament sostenible. En particular, els resultats indiquen que la petjada ecològica d'aquestes activitats pot ser considerable si no s'adopten mecanismes de transició verda, especialment en sectors intensius en energia i gestió de residus.

Per tant, les polítiques públiques tenen un paper crucial per alinear les *smart cities* amb la transició ecològica. Atès que la transició cap al model *smart* no és neutra en matèria ambiental, els autors emfasitzen que cal una estratègia clara de descarbonització i optimització de recursos. En aquest sentit, la investigació subratlla la importància d'orientar inversions cap a tecnologies netes,

la modernització de la construcció i la gestió eficient de recursos, per garantir que les *smart cities* compleixin els criteris de desenvolupament sostenible. Per altra banda, dotar-les d'una major integració amb les dimensions ambientals i socials, així com l'actualització permanent de dades i el calibratge de models de seguiment, serà essencial per a una millor gestió d'aquestes iniciatives.

Com a valoració final, aquest article pot ser molt útil per als que gestionen, estudien i dissenyen les ciutats intel·ligents. Proporciona evidències rellevants i facilita un debat més realista i estratègic al voltant de la relació entre tecnologia, economia i ambient en contextos urbans moderns. En definitiva, constitueix una guia eficaç per avaluar, auditar i intervenir en la transició cap al model *smart* en favor de models de desenvolupament urbà sostenibles.

Observatori de la Col·laboració Publicoprivada

INVERSIÓ EN ENERGIA DESCENTRALITZADA

- **Publicació:** «Decentralized Energy Investment: Leveraging Public-Private Partnerships and Digital Financial Instruments to Overcome Grid Instability in the U. S.», *World Journal of Advance Research and Reviews*, desembre del 2023. Disponible a: <https://wjarr.com/sites/default/files/WJARR-2023-2518.pdf>
- **Autor:** Busayo Omopariola, llicenciat en Comptabilitat Aplicada per la Universitat Oxford Brookes i estudiant d'MBA a la Universitat Cristiana de Texas.
- **Ressenya:** Isabel Bassas, advocada d'Empresas Distribuidoras de Energía Eléctrica (Espanya-Dubai) i experta en xarxes de distribució elèctrica.

SÍNTESI DE LA IDEA

Per garantir els objectius de transició energètica es requereix l'estabilitat de les xarxes de transport i de la distribució d'energia elèctrica, així com la seguretat i la sostenibilitat energètica. Per assolir aquests objectius, als Estats Units es va apostar per impulsar els sistemes d'energia descentralitzada; és a dir, recursos renovables distribuïts, microxarxes i solucions d'emmagatzematge energètic. D'altra banda, a més dels reptes tecnològics associats a la transició energètica, un altre dels principals desafiaments és la manca de mecanismes sostenibles de finançament, i és en aquest context on les associacions publicoprivades (PPP, per la seva sigla en anglès) poden tenir un paper crucial.

Les associacions publicoprivades en el sector energètic han estat clau als Estats Units a l'hora de mobilitzar recursos per a projectes de gran escala, cobrir dèficits de finançament i aprofitar l'experiència del sector privat per millorar l'eficiència. Per poder atreure el capital privat i garantir la sostenibilitat financera, s'han combinat incentius governamentals, subvencions i mecanismes de repartiment de riscos.

Primer: Els programes del Departament d'Energia dels Estats Units (US Department of Energy, DOE), que han creat, al seu torn, l'Oficina de Programes de Préstecs (Loan Programs Office, LPO) per concedir finançament, a uns tipus d'interès més baixos, a projectes d'energies renovables i de modernització de la xarxa elèctrica. Aquests programes han tingut un impacte especialment positiu en zones rurals desateses.

Segon: Empreses privades i inversors institucionals estan portant a terme inversions directes en microxarxes, generació solar distribuïda i sistemes d'emmagatzematge. Progressivament, firmes de capital de risc i fons energètics també han començat a finançar aquests projectes, un cop reconegut el potencial de generació d'ingressos a llarg termini i sostenibilitat.

Tercer: Acords de compra d'energia (Power Purchase Agreements, PPA), en permetre a les empreses vendre energia directament als consumidors, reduint la seva dependència del finançament públic.

Quart: Projectes finançats a través de tecnologia *blockchain*, com el projecte Brooklyn Microgrid, que facilita el comerç energètic entre iguals (*peer-to-peer*) entre residències i empreses. Aquest projecte, que té el suport de la col·laboració publicoprivada, ha millorat la resiliència energètica local i ha permès que els productors generin ingressos pel seu excedent elèctric.

Cinquè: Una col·laboració entre Tesla i el Govern del sud d'Austràlia, per desenvolupar un sistema d'emmagatzematge amb bateries a gran escala, la qual cosa millora significativament l'estabilitat de la xarxa i la integració d'energia renovable a la regió.

Amb tot, l'escalabilitat d'aquests projectes continua sent un repte, perquè per assegurar finançament a llarg termini s'ha de lluitar contra la incertesa regulatòria i la volatilitat del mercat. Per aconseguir un bon fi, es proposen estructures financeres com els bons verds, instruments financers digitals i models de finançament descentralitzat. En definitiva, a través de les PPP es persegueix reforçar les aliances entre proveïdors tecnològics, institucions financeres i organismes públics, cosa que permetria ampliar els projectes d'energia descentralitzada.

En qualsevol cas, l'èxit de les PPP en inversions en energia descentralitzada als Estats Units depèn, en gran manera, de les polítiques i els marcs regulatoris existents, que regulen el finançament i el desenvolupament d'infraestructures energètiques.

Des dels governs federals s'han introduït diverses polítiques per fomentar les PPP, com el Crèdit Fiscal per Inversió (Investment Tax Credit) o el Crèdit Fiscal per Producció (Production Tax Credit), que fonamentalment han incentivat inversions en energia renovable. I, a més, en l'àmbit estatal, s'han impulsat iniciatives com el Self-Generation Incentive Program (SGIP), que ha afavorit el creixement de l'energia descentralitzada.

Malgrat això, aquestes mesures continuen enfrontant-se a reptes estructurals i de governança. En aquest sentit, es constata que manquen marcs contractuals estandarditzats per a projectes energètics, fet que genera inconsistències en l'estructuració dels projectes, l'assignació de riscos i la responsabilitat financera. A tot això, cal afegir-hi processos de permisos complexos, regulació de l'ús del sòl i requisits de connexió a la xarxa, que varien entre jurisdiccions.

Per impulsar l'eficiència de les PPP i atraure inversió de manera sostinguda, es proposa simplificar la tramitació dels permisos, agilitzar els procediments d'aprovació i establir marcs contractuals estandarditzats en el sector energètic. Així mateix, és fonamental introduir incentius per resultats que premiïn els inversors privats per assolir objectius definits de resiliència energètica i sostenibilitat. I, en paral·lel, també es proposa la integració d'instruments financers digitals dins dels models de finançament amb PPP, solucions com el *blockchain* i les finances descentralitzades, a més de desenvolupar entorns regulatoris de proves (*sandbox*) per provar l'eficàcia de solucions innovadores de les PPP i les finances digitals en la inversió energètica descentralitzada.

Finalment, s'exposa una comparativa dels models d'inversió tradicionals *versus* els basats en participació publicoprivada i instruments financers, atenent diversos criteris: fonts de finançament, accés al capital, distribució del risc, flexibilitat de la inversió, transparència i seguretat, costos de transacció, liquiditat dels mercats, compliment normatiu, velocitat de mobilització de fons, escalabilitat i innovació, i participació comunitària.

Comentari

Aquest estudi analitza múltiples mesures de col·laboració publicoprivada aplicades als Estats Units (i una a Austràlia) per impulsar la transició energètica amb estabilitat, seguretat i sostenibilitat del sistema. Els seus objectius coincideixen plenament amb els objectius de transició energètica establerts per la Unió Europea i Espanya.

Pel que fa a les inversions en xarxes de transport i distribució d'energia elèctrica, la seva anàlisi des de la perspectiva espanyola requeriria un estudi previ per contrastar les similituds i les discrepàncies en la retribució de l'activitat de transport i distribució d'energia elèctrica; retribució regulada que estableix unes regles molt específiques de retribució a la inversió executada en instal·lacions de transport i distribució.

En particular, a Espanya, pel que fa a la col·laboració publicoprivada dins del sector energètic, cal referir-se a la incidència que van poder arribar a tenir les mesures del Reial Decret Llei

7/2025, del 24 de juny, pel qual es van aprovar mesures urgents per reforçar el sistema elèctric espanyol després del «zero energètic» (l'«apagada») del 28 d'abril del 2025. Els objectius d'aquesta norma eren precisament incrementar la resiliència, la seguretat i l'eficiència del sistema elèctric. Malgrat tot, aquest decret llei no va arribar a ser convalidat pel Congrés, i les mesures que s'hi van adoptar van deixar de tenir efecte (Resolució del 22 de juliol del 2025, del Congrés dels Diputats, per la qual s'ordena la publicació de l'Acord de derogació del Reial Decret Llei 7/2025, del 24 de juny).

CAP A UNA VIDA COL·LABORATIVA

- **Publicació:** *Together. Towards Collaborative Living*, TU Delft Open, 2023. Disponible a: <https://books.open.tudelft.nl/home/catalog/book/113>
- **Autors:** **Darinka Czischke**, arquitecta i sociòloga, és professora a la Facultat d'Arquitectura i Entorn Construït de la Universitat Tècnica de Delft, i lidera Co-Lab Research; **Marije Peute**, professora d'Antropologia a la Universitat d'Amsterdam, i **Sara Brysch**, arquitecta col·laboradora amb la Facultat d'Arquitectura de la Universitat Tècnica de Delft.
- **Ressenya:** **Montserrat Pareja-Eastaway**, doctora en Economia a la Universitat de Barcelona.

SÍNTESI DE LA IDEA

Davant els límits del mercat i de l'Estat per respondre a l'exclusió residencial, diversos grups ciutadans estan desenvolupant projectes cooperatius, intergeneracionals i ecològics que reconfiguren el paisatge institucional de l'habitatge a Europa. El cohabitatge emergeix com una forma d'innovació social que posa en qüestió els models tradicionals de provisió i planteja noves formes de governança compartida.

Aquest estudi, coordinat per Darinka Czischke, Marije Peute i Sara Brysch, analitza les formes emergents de cohabitatge a Europa i la seva rellevància com a resposta a les crisis contemporànies d'habitatge, cohesió social i sostenibilitat. A partir d'una metodologia que combina investigació acadèmica, treball de camp i col·laboració amb administracions locals, aquest *paper* proposa una mirada nova sobre la provisió d'habitatge des de l'acció col·lectiva i la seva articulació amb actors públics i privats. Aquesta ressenya se centra en les lliçons que ofereix per pensar noves formes de col·laboració publicoprivada (CPP) en el camp de l'habitatge.

L'enfocament es basa en diverses idees força que recorren el text de manera transversal. En primer lloc, el cohabitatge es presenta com una forma habitacional que transcendeix tant la propietat individual com la provisió estatal, articulant fórmules col·lectives de gestió i tinença que combinen elements comuns, privats i públics. En segon lloc, identifica que les motivacions que impulsen aquests models no són només funcionals o econòmiques, sinó profundament socials, polítiques i culturals: la recerca de comunitat, el compromís ambiental, l'accés just al sòl o l'emancipació de col·lectius vulnerables són motors fonamentals.

Una tercera clau consisteix a mostrar que aquestes iniciatives no sorgeixen en el buit: necessiten marcs institucionals que les acompanyin, eines jurídiques innovadores, accés al sòl i dispositius financers que en reconguin l'especificitat. És precisament aquí on les administracions públiques tenen un paper crucial com a mediadores, facilitadores i impulsores. Una altra idea essencial és que l'escalabilitat i la replicabilitat d'aquestes experiències requereix una política pública que recongui la coproducció ciutadana com a legítima i estructural, i no com a mera excepció. I, finalment, proposa entendre el cohabitatge com a part d'una transició més gran cap a formes d'habitabilitat més sostenibles, democràtiques i resilents, situant-lo al centre de debats més amplis sobre justícia espacial, dret a la ciutat i transicions postcapitalistes.

D'entre els casos ressenyats destaquen CALICO (Brussel·les), Le Village Vertical (Lió), Knarrenhof (Països Baixos) o Startblok (Amsterdam). Aquests exemples il·lustren diferents fórmules d'articulació entre actors públics, cooperatives, fundacions, promotors socials i grups ciutadans. Tots ells comparteixen una vocació transformadora i una alta densitat de col·laboració.

Des de la perspectiva de la CPP, el llibre ofereix ensenyaments valuosos: primer, mostra que el binarisme públic/privat resulta insuficient per descriure la pluralitat d'actors i escales implicades; segon, posa en evidència que la governança compartida, quan està acompanyada de voluntat institucional, pot generar solucions sostenibles, adaptades i legitimades, i tercer, destaca el paper de la planificació inclusiva i l'accés al sòl com a condicions estructurals perquè la CPP en habitatge sigui efectiva i no simbòlica.

L'enfocament proposat a *Together* es complementa bé amb altres aportacions que aprofundeixen en les dimensions clau del cohabitatge que travessen el llibre. Per exemple, Griffith, Jepma i Savini (2024) plantegen una tipologia complexa, basada en tres dimensions –arquitectura de l'espai, encaix institucional i organització interna–, que permet descompondre la diversitat d'experiències analitzades al volum editat per Czischke (Griffith *et al.*, 2024). La seva proposta destaca el paper central dels valors col·lectius i l'autogestió en la sostenibilitat d'aquests models, així com la noció de «translegalitat», que remet a aquelles iniciatives habitacionals que, sense estar plenament reconegudes legalment, operen sota règims institucionals híbrids amb suport social i viabilitat demostrada. Aquesta categoria resulta especialment útil per pensar formes emergents de col·laboració publicoprivada que transcendeixen les fórmules contractuals clàssiques.

D'altra banda, al llibre *Contemporary Co-housing in Europe* (Hagbert *et al.*, 2020) podem veure una lectura crítica del cohabitatge com a forma habitacional en el context de la governança urbana liberal avançada. Davant de visions abstractes o normatives, les seves contribucions subratllen el pes del context institucional, la trajectòria històrica (*path dependency*) i la densitat institucional (*institutional thickness*) en la configuració d'aquestes experiències. Aquesta mirada permet reinterpretar molts dels casos analitzats a *Together* des d'una perspectiva situada, i reforça la idea –també present– que la col·laboració publicoprivada només es pot consolidar com a estratègia efectiva si s'articula amb formes de governança inclusives, sensibles a l'arrelament comunitari i compromeses amb el valor públic. El repte, com se suggereix, és institucionalitzar aquesta «tercera via» sense perdre la seva capacitat de transformació estructural.

En el context espanyol, *Together* constitueix una referència ineludible per al debat sobre habitatge assequible i nous models de col·laboració. Els aprenentatges de ciutats com Brussel·les, Viena o Amsterdam poden inspirar polítiques públiques que reconguin la capacitat organitzativa de la societat civil i generin marcs facilitadors per a projectes de cessió d'ús, cooperatives, CLT o promocions mixtes. Així, un cas paradigmàtic en el context català és el de la cooperativa d'habitatge La Borda (Brysch *et al.*, 2023; Cabré & Andrés, 2017; Girbés-Peco *et al.*, 2020). Es tracta d'una iniciativa sorgida des del teixit veïnal, en el marc del procés de recuperació urbana de Can Batlló, que incorpora principis d'autogestió, sostenibilitat i cessió d'ús com a manera de garantir l'assequibilitat a llarg termini. Inspirat en el model danès Andel, el projecte combina innovació jurídica, compromís comunitari i col·laboració amb l'Ajuntament de Barcelona a través del dret de superfície. El seu desenvolupament confirma la tesi de *Together* quant a la importància dels marcs institucionals habilitants, però també exemplifica com la innovació social pot emergir des de la perifèria institucional per generar noves formes de CPP que integrin allò cooperatiu, allò comú i allò públic.

En estreta sintonia amb aquests plantejaments, Cabré Romans (2024) distingeix entre models clàssics i fórmules emergents de col·laboració publicocomunitària, i subratlla que, per ser efectives i sostenibles, les CPC han d'estar ancorades en marcs normatius clars, comptar amb instruments financers estables i reconèixer el valor de la governança inclusiva. S'incideix en el necessari paper actiu de les administracions amb entitats de l'economia social i solidària en la promoció d'habitatge en cessió d'ús, mostrant com la institucionalització d'aquesta alternativa pot escalar sense diluir la seva dimensió transformadora. Aquesta lectura convergeix amb l'enfocament de *Together*, en

destacar que la legitimitat, la proximitat i l'arrelament comunitari són condicions necessàries per avançar cap a formes de col·laboració que generin valor públic més enllà de l'eficiència.

Together. Towards Collaborative Living no és només un estudi sobre habitatge, sinó també sobre democràcia urbana, transició ecològica i justícia social. El seu missatge és clar: el cohabitatge no és una excepció alternativa, sinó una via prometedora per repensar la cooperació publicoprivada des d'una perspectiva més oberta, inclusiva i transformadora.

EL PODER DE LA COL·LABORACIÓ PUBLICOPRIVADA (CPP) EN LA CREACIÓ DE MARQUES TERRITORIALS

- **Publicació:** «Business Improvement Districts and Their Impact on Territorial Brands: A case Study Snalysis», *Urban Izziv*, vol. 35 (1), 2024, p. 155-167. Disponible a: <https://www.jstor.org/stable/27324684?seq=1>
- **Autors:** **Giovana Goretti Feijó Almeida**, investigadora postdoctoral en Desenvolupament Regional a l'Institut Politècnic de Leiria (Portugal); **Pedro Porfírio Coutinho Guimarães**, professor a la Facultat de Geografia de la Universitat de Lisboa; **Edson Modesto de Araújo Júnior**, professor de Ciències a la Universitat Federal de Rondonia (Brasil), i **Denis Alcides Rezende**, professora de Gestió Urbana a la Pontifícia Universitat Catòlica de Paraná.
- **Ressenya:** **Daniel Santiago Marcos**, professor lector de Dret Financer i Tributari a la Universitat de Girona.

SÍNTESI DE LA IDEA

La col·laboració publicoprivada és clau per al desenvolupament urbà, i els Business Improvement Districts (d'ara endavant, BID) i Anglaterra en són un magnífic exemple. Aquests BID utilitzen la creació de marques territorials com una estratègia per millorar l'economia urbana i diferenciar-se d'altres zones comercials. A través de campanyes de màrqueting i la promoció de la identitat del territori, busquen atraure inversions, millorar la reputació i crear una sensació de pertinença. En general, aquests BID beneficien tota la ciutat.

A finals de la dècada de 1960, els comerciants de Bloor Street West, a Toronto (Canadà), van començar a experimentar una davallada en l'afluència de clients a causa de la substitució del tramvia, que circulava per la via pública i afavoria el flux de persones cap als comerços, per una línia de metro que facilitava l'accés directe a l'entrada i sortida de persones sense generar una interacció significativa amb la zona comercial. Paral·lelament, la competència es va intensificar amb l'aparició de grans centres comercials (*malls*), fet que va generar una preocupació creixent en el comerç local. Aquest context va donar lloc, a principis de la dècada de 1970, al naixement del primer BID.

Aquest BID va representar l'aliança d'un grup de comerciants amb l'objectiu de desenvolupar estratègies per atraure la clientela i evitar que la seva àrea comercial patís la temuda degradació. Amb aquest fi, van proposar a l'Ajuntament de Toronto la implementació d'una contribució econòmica obligatòria per a tots els membres del BID, destinada a finançar projectes que revitalitzessin la zona comercial. Aquests es van concebre com un servei complementari, i no substitutiu, d'aquells oferts pel sector públic. Amb l'aprovació de l'Ordenança Municipal número 170-70, l'Ajuntament de Toronto va donar llum verda a aquest primer BID el gener de 1970.

Cinquanta anys després, l'èxit d'aquest model organitzatiu basat en la col·laboració publicoprivada va provocar que comencés a expandir-se; primer, als Estats Units, i poc després, a Europa, Austràlia, Nova Zelanda, Sud-àfrica i el Japó.

La literatura acadèmica que ha abordat l'estudi dels BID és interdisciplinària; abasta camps com la criminologia i la sociologia, i fins i tot ha estat vista des d'una perspectiva juridicofinancera, cosa que demostra l'interès acadèmic. Com hem esmentat, la funció d'un BID se centra en una

zona geogràfica delimitada, on un grup de propietaris de negocis s'associa per rebre un conjunt de serveis complementaris, fins i tot reforçats, a aquells que presta l'administració pública per a la resta de les àrees urbanes. Aquests serveis inclouen des de la neteja i l'embelliment urbà fins a la seguretat, l'organització d'esdeveniments i les campanyes de màrqueting, tots ells basats en valors comuns de neteja, sostenibilitat i seguretat.

L'estudi proposat pels autors analitza com un BID, en el seu caràcter d'ens privat, potencia els seus objectius a través de la col·laboració pública, cosa que el porta a desenvolupar una marca territorial (*territorial brand*) com a estratègia simbòlica clau. Aquesta iniciativa no tan sols impulsa l'economia urbana, sinó que també enforteix la identitat i la diferenciació de la zona davant altres àrees comercials. La marca territorial permet al BID demarcar l'abast de la seva influència i promoure el sentit de pertinença a aquest espai. La diferenciació a través de la marca territorial se sustenta en intenses campanyes de màrqueting, orientades a millorar la reputació i els productes oferts per la zona geogràfica en qüestió. L'article s'enfoca en quatre BID ubicats a Anglaterra: Manchester, Bristol, Leicester i Norwich, tots amb més de 100.000 habitants, excepte Norwich.

La marca territorial es construeix a partir d'un logotip que facilita la promoció del BID. Aquesta estratègia comercial es complementa amb inversions en infraestructura digital, essent els llocs web un dels principals canals de comunicació. En aquests, segons els autors, es destaquen els límits territorials de cada àrea d'influència. L'abast d'aquestes accions varia en funció del nombre de membres del BID i de les xarxes establertes entre els actors socials involucrats. La publicitat associada amb la marca territorial comporta una sèrie de promeses. En el cas de Norwich, la marca territorial promet una major prosperitat per a la ciutat, mentre que a Bristol es transmet la idea d'un lloc més agradable i atractiu. No obstant això, els autors subratllen que perquè aquestes promeses es materialitzin s'han d'observar senyals clars de canvi, com ara millores en infraestructures, un reforç de serveis específics (per exemple, la seguretat) i un augment en les iniciatives de lleure.

La prominència d'un territori sobre un altre requereix accions destinades a convèncer els actors locals que un espai geogràfic té una identitat única que no pot ser replicada en altres llocs. El producte generat serà el resultat d'una acurada gestió de la marca del lloc (*place brand*); un procés que, com indiquen els autors, implica «esforços planificats i intencionals que faciliten la formulació d'estratègies que generen relacions de poder sobre, dins i més enllà del territori». L'objectiu de tot això, com s'ha reiterat, no és només millorar l'economia de l'àrea, sinó també situar aquesta zona geogràfica al mapa, i atraure futurs clients i persones interessades a establir un projecte de vida al BID o a les seva rodalia.

Pel que fa a la proximitat del BID, els autors destaquen que la marca territorial no es limita a les vies públiques específiques dins l'àrea pròpia del BID, sinó que més aviat reflecteix una visió de l'impacte que la marca territorial genera sobre un espai molt més ampli, expandint-se. En aquest sentit, l'estudi fa referència als «efectes multiplicadors» que sorgeixen del projecte de creació d'una identitat territorial. Tres dels quatre BID esmentats (tret de Bristol) ja detallen en el seu logotip que la marca territorial no se centra exclusivament en una zona concreta, sinó en tota la ciutat.

Les conclusions d'aquest estudi proven que els BID són molt més que una eina de revitalització econòmica. De fet, els BID que hem identificat representen l'èxit basat en la col·laboració públicoprivada per revolucionar les ciutats. La seva capacitat per construir marques territorials sòlides no només impulsa una identitat i una competitivitat d'una zona, sinó que també genera un impacte positiu en tota la ciutat. A través d'estratègies de comunicació i màrqueting, els BID connecten les persones amb un territori; atrauen inversió i turisme, i incrementen les oportunitats que pot oferir aquest lloc.

Les experiències internacionals descrites poden servir d'inspiració a Espanya, on ja hi ha un marc normatiu en aquesta línia. Catalunya va ser una comunitat pionera amb l'aprovació de la Llei 15/2020, del 22 de desembre, de les àrees de promoció econòmica urbana. Posteriorment, tant les Illes Balears com Navarra han desenvolupat també la seva pròpia legislació en aquest camp. Aquest marc normatiu autonòmic ofereix una base sòlida per impulsar estratègies similars a les dels BID exposats, especialment considerant el potencial del teixit urbà i comercial que pot arribar a tenir el nostre país amb l'ajuda d'aquest tipus de fórmules de col·laboració publicoprivada.

LA CONFIGURACIÓ DE LA COL·LABORACIÓ PUBLICOPRIVADA A ITÀLIA

- **Publicació:** «Il partenariato pubblico-privato: Le concessioni e la finanza di progetto», *Giornale di Diritto Amministrativo*, 3, 2023, p. 364.
- **Autora:** **Lavinia Zanghi Buffi**, advocada especialitzada en Dret Públic en un prestigiós despatx; també col·labora en revistes i està vinculada a tasques editorials.
- **Ressenya:** **M.ª Eugenia López Mora**, doctora i professora associada de Dret Administratiu a la Universitat de Barcelona i lletrada de la Generalitat de Catalunya.

SÍNTESI DE LA IDEA

Aquest treball aborda els principals canvis esdevinguts arran de l'aprovació del Codi de Contractes Públics italià, regulat pel Decret Legislatiu de 31 de març de 2023, núm. 36, i, en especial, es focalitza en el Llibre IV, dedicat a les associacions publicoprivades (PPP). Es basa, principalment, en les innovacions que s'han produït en relació amb la fase de planificació i avaluació dels projectes, les relatives al contracte de concessió i al finançament de projectes.

El Llibre IV del darrer Codi de Contractes Públics del Govern italià està dedicat completament a les PPP, i si bé ja adverteix que no canvia radicalment el marc regulatori definit per l'anterior Decret Legislatiu 50/2016, la nova regulació presenta aspectes innovadors i suggeridors. Aquestes reformes responen a la necessitat de (1) definir polítiques capaces de promoure la recuperació econòmica i social després de l'emergència pandèmica de la covid-19; (2) respectar els terminis estrictes per al finançament dels projectes inclosos al Pla Nacional de Recuperació i Resiliència (PNRR), i (3) reorganitzar els instruments de provisió de les administracions públiques per a la implementació d'iniciatives d'importància estratègica. Sobre això, l'estudi emfasitza que les PPP són una de les eines més eficaces per accelerar i augmentar l'eficiència en la consecució d'objectius econòmics i industrials estratègics.

Entre els principis rectors i les principals finalitats de la reforma, l'autora destaca la necessitat de racionalització i simplificació, l'ampliació de formes de PPP, així com les relacionades pel contracte de concessió –que és el centre de la PPP–, el finançament de projectes i l'arrendament financer d'obres públiques o d'utilitat pública, per tal que siguin atractius per als inversors professionals i per als operadors del mercat d'obres públiques i de prestació de serveis en règim de concessió.

Per això, l'estudi parteix de les principals qüestions crítiques que existien fins a aquest moment en la utilització de la PPP, és a dir: la naturalesa limitada dels estudis preliminars i de viabilitat de les intervencions; la manca de competències específiques per part de les estructures administratives i tècniques dels poders adjudicadors, poc especialitzades en les complexes valoracions econòmicofinanceres, contractuals i de gestió inherents a aquest mètode de funcionament; els terminis processals incerts; la pressió competitiva insuficient; la complexitat i la manca de flexibilitat dels procediments de contractació, i la inestabilitat del marc regulatori i la incertesa en la distribució de riscos entre organismes públics i privats.

Un cop exposat tot això, explica que la nova regulació de la PPP suposa un canvi de perspectiva, amb normes exhaustives i autoinclusives que milloren el marc jurídic i procuren que aquest instrument sigui més atractiu als ulls dels inversors. Així, l'essència de la PPP ja no es limita a la cessió

a un particular de la construcció, transformació, manteniment i gestió operativa d'una obra a canvi de la seva disponibilitat, ni tampoc a la seva explotació econòmica o a la prestació d'un servei relacionat amb l'ús de la pròpia obra, sinó que es defineix com una «operació econòmica», basada en un contracte a llarg termini, dins del qual el particular és responsable d'executar i gestionar, sota l'assumpció d'un risc operacional, un projecte, garantint, en gran manera, la cobertura de les necessitats financeres relacionades.

Es produeix així una revisió sistemàtica global i una important reorganització conceptual, en la qual adquireix una especial transcendència el finançament de projectes, entès com una operació econòmica el moment culminant típic de la qual –encara que no necessàriament exclusiu– és l'estipulació d'un contracte de concessió.

Pel que fa a la insuficiència d'activitats de planificació per part de les administracions i la manca d'especialització dels poders adjudicadors –aspectes crítics que han anat provocant la consegüent debilitat de les avaluacions de viabilitat dels projectes–, incideix en l'article 175.1 del Decret Legislatiu. Aquest precepte preveu un programa triennal de necessitats públiques susceptibles de ser satisfetes mitjançant formes de PPP, les execucions de les quals (projecte a projecte) han d'anar precedides d'una nova «avaluació preliminar de conveniència i viabilitat», basada, al seu torn, en la idoneïtat del projecte per ser finançat amb recursos privats, en les condicions necessàries per optimitzar la relació entre costos i beneficis, en l'assignació eficient del risc operacional, en la capacitat de generar solucions innovadores, en la capacitat d'endeutament de la institució i en la disponibilitat de recursos en el pressupost plurianual, també en comparació amb l'alternativa d'adquisició. Tenint en compte tot això, l'autora es planteja si, malgrat les bones intencions del legislador, poden córrer el risc de veure's frustrades per les capacitats limitades de l'aparell administratiu competent, convertint-se en una nova càrrega processal. Igualment, respecte als dictàmens preceptius que s'han de sol·licitar en projectes d'elevada quantia econòmica, lamenta que en quedin exclosos altres projectes a causa de la menor quantia.

En un altre ordre de consideracions, mereixen una referència especial les reflexions sobre la configuració en el Decret Legislatiu del concepte de «risc operacional», que abraça tant concessions «calentes» com «fredes»; l'eliminació d'un «sostre» de l'aportació pública que obstaculitzava la qualificació com a contracte de concessió, flexibilitzant, per tant, el contracte de concessió; la previsió que la contraprestació sigui proporcionada només en relació amb la disponibilitat real de l'obra, juntament amb un sistema de sancions que redueixi o cancel·li proporcionalment aquesta tarifa en períodes de reducció o indisponibilitat, de reducció o no prestació de serveis, o en cas de no assolir la qualitat i els nivells quantitius del servei assumit pel concessionari.

De tot això resulta de gran interès i utilitat pràctica (i) la configuració i les cauteles amb les quals el Codi dota la PPP, especialment des del punt de vista previ de planificació i estudis preliminars, i la viabilitat per evitar problemes de gran importància en la vida d'aquestes formes de col·laboració; (ii) els aspectes que es preveuen perquè la transferència del risc operacional sigui real i efectiva en els contractes de concessió, i (iii) que abracci expressament els sectors freds, ja que també poden ser objecte del contracte de concessió.

CONSTRUINT FUTUR

En aquesta pàgina oferim una selecció dels treballs sorgits de les diferents convocatòries competitives de l'Observatori Social de la Fundació «la Caixa» i que poden ser d'especial interès per al món local.

MÉS ENLLÀ DE L'«ESPANYA BUIDADA»: CANVI CLIMÀTIC, DESPOBLACIÓ I GLOBALITZACIÓ A LES ZONES RURALS

Sergio Villamayor-Tomas, Daniel Gaitán Cremaschi, Beatriz Pierri-Daunt, i Leticia Santos de Lima, Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals (ICTA-UAB); Esteve Corbera, ICTA-UAB i Institut Catalana de Recerca i Estudis Avancats (ICREA)

El canvi climàtic, la despoblació i la globalització del comerç agrícola provoquen vulnerabilitat. Aquest estudi analitza quines són les zones més afectades.

Article complet a:

<https://elobservatoriosocial.fundacionlacaixa.org/es/-/mas-alla-de-la-espana-vaciada?ga=2.16474559.884756285.1743411955-327636685.1739448029>

AÏLLAMENT SOCIAL EN LA POBLACIÓ JOVE A ESPANYA: EL VALOR DE LES INTERACCIONS CARA A CARA

Joan M. Verd, Mireia Bolívar i Joan Rodríguez-Soler, Centre d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball, Institut d'Estudis del Treball, Universitat Autònoma de Barcelona; Albert Navarro, Research Group on Psychosocial Risks, Organization of Work and Health, Institut d'Estudis del Treball, Universitat Autònoma de Barcelona

Les interaccions en línia no supleixen el valor de les relacions cara a cara per oferir suport emocional entre els joves. De fet, és la manca d'interacció cara a cara la que realment produeix aïllament social.

Article complet a:

<https://elobservatoriosocial.fundacionlacaixa.org/es/-/aislamiento-social-jovenes?ga=2.112886925.884756285.1743411955-327636685.1739448029>

